स तं बाहुमशक्तो वै खादितुं भेत्तुमेव वा । दशनैर्मूल-निर्मुक्तैः सफेनं रुधिरं वमन् । विपाटिताभ्यामोष्ठाभ्यां कटाभ्यां विदलीकृतः । व्यक्षिणी विकृते चक्रे विस्फुरे सुकृतबन्धने । निरस्तहनुराविष्टः शोणिताक्तविलोचनः । उत्कर्णो नष्टचेतास्तु स केशी बहुचेष्टत । उत्पतन्नसकृत् पादैः शकृन्मूत्रं मुहुस्सृजन् । स्विन्नार्द्ररोमा श्रान्तस्तु निर्यत्नचरणोऽभवत् । केशिशक्थिविलग्नस्तु कृष्णबाहुरशोभत । व्याभुग्न इव घर्मान्ते चन्द्रार्ककिरणैर्घनः । केशी च कृष्णसंसक्तः श्रान्तगात्रो व्यरोचत । प्रभातायनतश्चन्द्रः श्रान्तो मेरुमिवाश्रितः । तस्य कृष्णभुजोद्भूताः केशिनो दशना मुखात् । पेतुः शरदि निस्तोयाः सिताभ्रावयवा इव । स तु केशी भृशं श्रान्तः कृष्णेनाक्लिष्टकर्मणा । स्वभुजं स्वायतं कृत्वा पाटितो बलवत्तदा । स पाटितो भुजेनाजौ कृष्णेन विकृताननः । केशी नदन्महानादं दानवो व्यथितस्तदा । विघूर्णमानः स्रःस्राग्रो भुवाद्रुधिरसुहृन्मन् । भृशं व्यङ्गीकृतवपुर्निकृत्ताङ्ग इवाचलः । व्यादितास्यो महारौद्रः सोऽसुरः कृष्णबाहुना । निपपात यथा कृत्तो नागो द्विविदलीकृतः । बाहुना कृत्तदेहस्य केशिनो रूपमावभौ । पशोरिव महाघोरं निहतस्य पिनाकिना । द्विपादपुच्छकृताङ्गे श्रवणैकाक्षिनासिके । केशिनस्ते द्विधा भूते द्वे त्वङ्गे रेजतुः क्षितौ । केजिदत्तकृतयापि कृष्णस्य शुशुभे भुजः । कृत्तस्ताल इवारण्ये गजेन्द्रदशनाङ्कितः । तं हत्वा केशिनं युद्धे कल्पयित्वा च भागशः । कृष्णः पद्मपलाशाक्षो हसंस्तत्रैव तस्थिवान् । तं हतं केशिनं दृष्ट्वा गोपा गोपस्त्रियस्तथा । बभूवुर्मुदिताः सर्वे हतविघ्ना हतक्लमाः । दामोदरन्तु श्रीमन्तं यथास्थानं यथावयः । अभ्यनन्दन् प्रियैर्वाक्यैःपूजयन्तः पुनः पुनः" "वैशम्पायन उवाच अथाहान्तर्हितो विप्रो नारदः खगमो मुनिः । प्रीतोऽस्मि विष्णो ! देवेति कृष्ण ! कृष्णेति चाब्रवीत् । यदिदं दुष्करं कर्म्म कृतं केशिजिघांसया । त्वयैव केवलं युक्तं त्रिदिवे तत्र्यम्बकेऽपि वा । अहं त्वनेन गोविन्द ! कर्मणा परितोषितः । हयादश्वाश्वहेन्द्रोऽपि बिभेति बलसूदनः । कुर्वाणस्य वपुर्घोरं केशिनो दुष्टचेतसः । यत्त्वया पाटितं देहं भुजनावतपर्वणा । एषोऽस्य मृत्युरन्याय विहितो विश्वयोनिना । यस्मात्त्वया हतः केशी तस्मान्मत्प्रासनं शृणु । केशवो नाम तस्मात् त्वं ख्यातिं लोके गमिष्यसि" ।

केशिहन् इत्यादयोऽत्र । "त्रिलोकात्मा त्रिलोकेशः केशवः केशिहा हरिः" विष्णुस० । "प्रकाशनात् केशाः रश्मयस्ततः अस्त्यर्थे इनि । ५परमेश्वरे ६सूर्य्यादित्ये च । "केशी केशा रश्मयस्तद्वान् भवति काशनाद्वा प्रकाशनाद्वेति" १२।२६। निरु० निरुक्त "केश्यग्निं केशी विषं केशी बिभर्त्ति रोदसी । केशी विश्वं स्वर्दृशे केशीदं ज्योतिरुच्यते" ऋ० १०।१३६। १ऋचमुदाहृत्य व्याख्यातं यथा "केशी अग्निश्च विषञ्च विषमित्युदकनाम विष्णातेः विपूर्व्वस्य स्नातेः शुद्धर्थस्य विपूर्व्वस्य वा सचतेः । द्यावा पृथिव्यौ धारयति केशीदं सर्वमिदमभिरोहति केशीदं ज्योतिरुच्यते इत्यादित्यमाह अथाप्येते इतरे ज्योतिषी केशिनी उच्येते धूमेनाग्निः रजसा च मध्यमः" इत्युक्त्वा च तेषामेषां सारधाणाभवतीत्युक्त्वा च । "त्रयः केशिन ऋतुधा विचक्षते संवत्सरे वपत एकएषाम् । विश्वमेको अभिचष्टे शचीभिर्ध्राजिरेकस्य ददृशे न रूपम्" ऋ० १।१६४।४४। ऋगुदाहृता ; व्याख्यातावेषा भाष्ये

"केशस्थानीयप्रकृष्टरश्मियुक्तास्त्रयोऽग्न्यादित्यवायवः ते च ऋतुधा काले काले विचक्षते विविधलक्षणां भूमिं पश्यन्ति तेषां पृथक् पृथक् कार्य्यमाह एषां मध्य एकोऽग्निः संवत्सरेऽतीते सति संवत्सरं वपते दाहेन केशस्थानीयोषधिवनस्पत्यादिकच्छेदनेन नापितकार्य्यं करोति एकः अर्य्यः आदित्यो विश्वं सर्वं जगत् शचीभिः स्वकीयैः प्रकाशदृष्ट्यादिकर्मभिरभिचष्टे सर्वतः पश्यति एकस्य वायोर्ध्राजिर्गतिर्ददृशे दृश्यते सर्वैः न रूपं अप्रत्यक्षत्वात् स्पर्शशब्दधृतिकम्पलिङ्गैर्गम्यत इति हि न्यायविदोवदन्ति" भा०

केशिनी स्त्री केशाः तदाकारा जटाः सन्त्यस्य इनि ङीप् । १जटामास्यां राजनि० २चोरपुष्पीवृक्षे (चोरकाँचकी) अमरः । ३प्रशस्तकेशयुक्तायां स्त्रियां, कृष्णरूपनर्तं प्रति दमयन्तीप्रेरिते ४तद्दूतीभेदे "गच्छ केशिनि । जानीहि" "एवमुक्तस्य केशिन्या नलस्य कुरुनन्दन !" । "ततः सा केशिनी गत्वा दमयन्त्यै न्यवेदयत्" इति च भा० व० ७४अ० । कश्यपपत्नीप्रधायाः ५कन्याभेदे अप्सरोभेदे । "प्रधाऽ कृत महाभागा देवी देवर्षितः पुरा" इत्युपक्रमे "केशिनी च सुबाहुश्च सुरता सुरजा तथा" भा० आ० ६५अ० । ६पार्व्वतीसहचरीभेदे "गौरी विद्याऽथ गान्धारी केशिनी मित्रवाहया । सावित्र्या सह एतास्ताः पार्व्वत्या यान्ति पृष्ठतः" भा० व० २२०अ०